

YOSHLAR ORASIDA GENDER MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Aliyeva Shirin Baxtiyarovna

O'zDJTSU. O'zbek va chet tillari kafedrasida dotsenti

Ernazarova Manzura Yusupboevna

O'zDJTSU. O'zbek va chet tillari kafedrasida o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18677975>

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Gender madaniyati tushunchasining mohiyati, uning yoshlar tarbiyasidagi o'рни va ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, gender tengligini ta'minlashda mavjud muammolar, ularning kelib chiqish sabablari va bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqilgan. Ta'lim tizimi, oila va ommaviy axborot vositalarining gender madaniyatini shakllantirishdagi o'рни asoslab berilgan. Maqola materiallari yoshlar ongida tenglik, adolat va o'zaro hurmat tamoyillarini qaror toptirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: yoshlar, gender madaniyati, gender tengligi, ta'lim tizimi, ijtimoiy tarbiya.

Аннотация

В данной статье с научно-теоретической точки зрения рассматриваются вопросы формирования и развития гендерной культуры среди молодежи. Раскрывается сущность понятия гендерной культуры, ее роль и значение в воспитании молодежи. Проанализированы основные проблемы обеспечения гендерного равенства, причины их возникновения и пути решения. Обоснована роль системы образования, семьи и средств массовой информации в формировании гендерной культуры. Материалы статьи направлены на формирование у молодежи ценностей равенства, социальной справедливости и взаимного уважения.

Ключевые слова: молодежь, гендерная культура, гендерное равенство, система образования, социальное воспитание.

Annotation

This article analyzes the issues of forming and developing gender culture among youth from a scientific and theoretical perspective. The essence of the concept of gender culture, as well as its role and significance in youth education, is revealed. The main problems of ensuring gender equality, their causes, and possible solutions are examined. The role of the education system, family, and mass media in shaping gender culture is substantiated. The article contributes to the formation of values of equality, social justice, and mutual respect among young people.

Keywords: youth, gender culture, gender equality, education system, social upbringing.

Kirish

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, ijtimoiy barqarorlik va demokratik islohotlar samaradorligi ko'p jihatdan gender tenglik tamoyillarining hayotga tatbiq etilishi bilan bog'liq. Ayniqsa, yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki yoshlar jamiyatning eng faol qatlami bo'lib, ularning dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi va qadriyatlarga munosabati kelajak taraqqiyot yo'nalishini belgilab beradi.

Gender madaniyati tushunchasi erkak va ayollarning jamiyatda teng huquq va imkoniyatlarga ega ekanligini anglash, o'zaro hurmat, adolat va mas'uliyat asosida munosabatlarni shakllantirishni anglatadi. Shu ma'noda, yoshlar orasida gender madaniyatini rivojlantirish nafaqat ijtimoiy, balki ma'naviy-ma'rifiy ahamiyatga ham ega.

Gender madaniyati tushunchasi va uning mohiyati. Gender — bu faqat biologik jins emas, balki jamiyatda erkak va ayollarga nisbatan shakllangan ijtimoiy rollar, vazifalar va kutilishlar majmuasidir. Gender madaniyati esa ushbu rollarni tenglik, adolat va inson huquqlari asosida anglash va qabul qilish jarayonidir.

Gender madaniyatiga ega bo'lgan yosh:

- erkak va ayol huquqlarining tengligini tan oladi;
- jinsga asoslangan kamsitishga qarshi turadi;
- ijtimoiy hayotda faol ishtirok etadi;
- oila va jamiyatda mas'uliyatni teng taqsimlashni qo'llab-quvvatlaydi.

Shu bois, gender madaniyati yoshlarning shaxsiy kamoloti, ijtimoiy faolligi va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirishdagi mavjud muammolar

Hozirgi kunda yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirishda qator muammolar mavjud. Jumladan:

Birinchidan, jamiyatda saqlanib qolgan ayrim an'anaviy stereotiplar erkak va ayollarning rollarini cheklab qo'ymoqda. Bu esa yoshlarning o'z qobiliyatini to'liq namoyon etishiga to'sqinlik qiladi.

Ikkinchidan, gender masalalari bo'yicha bilim va axborotning yetarli emasligi yoshlar ongida noto'g'ri tasavvurlarni shakllantirmoqda. Ayrim hollarda gender tengligi g'oyalari noto'g'ri talqin qilinib, jamiyat qadriyatlariga zid deb qabul qilinmoqda.

Uchinchidan, oilaviy tarbiya jarayonida ham ba'zan gender tengligiga yetarlicha e'tibor berilmaydi. Oilada bolalarga "erkakka xos" yoki "ayolga xos" vazifalarni qat'iy belgilash yoshlarning erkin fikrlashini cheklaydi.

Ta'lim tizimining o'рни. Yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirishda ta'lim tizimining o'рни beqiyosdir. Maktab, litsey, kollej va oliy ta'lim muassasalarida genderga oid bilimlarni o'quv dasturlariga bosqichma-bosqich joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim jarayonida:

- gender tengligiga bag'ishlangan fanlar yoki modullar;
- tarbiyaviy soatlar, davra suhbatlari;
- trening va seminarlar orqali yoshlarning ongida tenglik va hurmat tamoyillarini shakllantirish mumkin.

Bundan tashqari, pedagoglarning o'zi ham gender madaniyatiga ega bo'lishi, ta'lim jarayonida kamsitish va notenglik holatlariga yo'l qo'ymasligi muhim hisoblanadi.

Ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri. Bugungi raqamli davrda yoshlar axborotning asosiy qismini ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali oladi. Shu bois, ushbu platformalarda gender madaniyatini targ'ib qilish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy tarmoqlarda:

- ijobiy namuna bo'ladigan obrazlarni yaratish;
- gender tengligi mavzusida videoroliklar va maqolalar joylash;

- yoshlar ishtirokida onlayn muhokamalar o'tkazish orqali gender madaniyatini rivojlantirish mumkin.

Yuqorida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish bugungi kun jamiyati uchun eng muhim ijtimoiy-pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Gender madaniyati yoshlarning shaxsiy kamoloti, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy faolligini shakllantirishda muhim o'rin tutadi hamda jamiyatda adolat, tenglik va o'zaro hurmat tamoyillarining qaror topishiga xizmat qiladi.

Gender madaniyatining yetarli darajada shakllanmasligi ayrim hollarda jamiyatda stereotip fikrlar, ijtimoiy notenglik va kamsitish holatlarining saqlanib qolishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa yoshlarning o'z salohiyatini to'liq namoyon etishiga, ta'lim olishi va kasbiy faoliyatda teng ishtirok etishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Shu munosabat bilan, yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirishda ta'lim tizimi, oila, ommaviy axborot vositalari va davlat siyosati o'zaro uyg'unlikda faoliyat yuritishi lozim. Ayniqsa, ta'lim muassasalarida gender tengligiga oid bilimlarni tizimli ravishda o'qitish, tarbiyaviy ishlar va amaliy mashg'ulotlar orqali yoshlarning ongida tenglik va mas'uliyat hissini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali gender madaniyatini targ'ib qilish, ijobiy namuna va rol modellarini keng yoritish yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Oila muhitida esa bolalarni jinsidan qat'i nazar teng huquq va imkoniyatlar asosida tarbiyalash gender madaniyatining mustahkam poydevorini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish uzluksiz, tizimli va kompleks yondashuvni talab etadigan jarayondir. Gender madaniyatiga ega bo'lgan yoshlar kelajakda ijtimoiy adolatli, barqaror va taraqqiy etgan jamiyatni barpo etishda asosiy kuch sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois, mazkur yo'nalishdagi ishlar davlat siyosati va jamiyat taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi lozim.

References:

1. O'zbekiston Respublikasining «Erkaklar va ayollar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida»gi Qonuni. — Toshkent, 2019.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2022.
3. Abdurahmonov Q.X. Ijtimoiy siyosat va gender tengligi masalalari. — Toshkent: Fan, 2020.
4. Juraeva D.B. Gender madaniyati va yoshlar tarbiyasi. — Toshkent: Ma'naviyat, 2021.
5. Karimova M.A. Oila va jamiyatda gender munosabatlari. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
6. UNESCO. Gender Equality in Education: Policies and Practices. — Paris, 2020.
7. UN Women. Gender Equality and Youth Empowerment. — New York, 2021.
8. Abdullaeva N.N. Yoshlar orasida gender madaniyatini shakllantirishning pedagogik asoslari // «Ta'lim va tarbiya» jurnali. — 2022.